

УДК 338.433.52

Белко І.А.
здобувач

Подільського державного аграрно-технічного університету

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ЯК СКЛАДОВА ЙОГО РОЗВИТКУ

У науковій статті розглядається питання удосконалення організаційної структури управління (ОСУ) в аграрних підприємствах, які забезпечують продовольчу безпеку країни. Зазначається, що за умов світових коопераційних процесів сучасні ОСУ мають бути представлені великотоварними системами кластерного типу. З метою аналізу ефективності існуючої ОСУ підприємства проведено оцінку розвитку та «стратегічного рівня» досліджуваного підприємства. Висвітлюються підходи до формування територіально-галузевого науково-виробничого кластеру, який передбачає концентрацію та спеціалізацію діяльності підприємства з формуванням на території замкнутих циклів: «виробництво – зберігання переробка – реалізація продукції» на засадах інтеграції з використанням механізмів корпоратизації та кооперації для отримання конкурентоспроможної продукції.

Ключові слова: підприємство, структура управління, розвиток, кластер, управління.

Белко И.А. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРУКТУРЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЕГО РАЗВИТИЯ

В научной статье рассматривается вопрос усовершенствования организационной структуры управления (ОСУ) в аграрных предприятиях, обеспечивающих продовольственную безопасность страны. Отмечается, что в условиях мировых кооперационных процессов современные ОСУ должны быть представлены крупнотоварными системами кластерного типа. С целью анализа эффективности существующей ОСУ предприятия проведена оценка развития и «стратегического уровня» исследуемого предприятия. Освещаются подходы к формированию территориально-отраслевого научно-производственного кластера, который предусматривает концентрацию и специализацию деятельности предприятия с формированием на территории замкнутых циклов: «производство – хранение переработка – реализация продукции» на основе интеграции с использованием механизмов корпоратизации и кооперации для получения конкурентоспособной продукции.

Ключевые слова: предприятие, структура управления, развитие, кластер, управление.

Belko I.A. IMPROVEMENT OF ENTERPRISE MANAGEMENT AS PART OF ITS DEVELOPMENT

In the scientific article discusses improving organizational management structure (OSU) in agricultural enterprises, which provide food security. It is noted that under current international cooperation processes OSU should be presented systems of cluster type. To analyze the effectiveness of existing enterprises OSU evaluated and Development «strategic level» investigated company. Highlights approaches to the formation of territorial and sectored research and production cluster, which involves concentration and specialization of the company with the formation of the territory closed cycle «production – processing storage – sales of products» based on integration using corporatization and cooperation mechanisms to produce competitive products.

Keywords: enterprise management structure, development, cluster management.

Постановка проблеми. У світовому менеджменті питанням удосконалення організаційної структури управління (ОСУ) приділялася велика увага, адже структура є центральним елементом усього господарського механізму [10, с. 87]. За допомогою ОСУ поєднуються різні сторони діяльності підприємства (технічна, економічна, виробнича, соціальна), регламентуються виробничі зв'язки і досягається стійка система службових взаємовідносин між структурними підрозділами і працівниками апарату управління [2, с. 39].

Особливо актуально постає питання удосконалення ОСУ в аграрних підприємствах, які забезпечують продовольчу безпеку країни. Створення раціональної ОСУ підприємством – складна проблема, оскільки вона детермінується багатьма технічними, економічними, соціальними та іншими факторами [7, с. 26]. Крім того, процес удосконалення ОСУ має бути скоординований з формами власності на селі, підприємництва і самоуправління, розмежування функцій адміністративного управління і елементів комерційного розрахунку, правильного використання важелів товарно-грошових відносин, застосування нових методів регулювання виробництва та ін. [6, с. 7].

Аналіз досліджень і публікацій. Багато із зазначених вище питань висвітлюються у працях таких зарубіжних і вітчизняних вчених, як: О. Виханський, Л. Гительман, Р. Дафт, Й. Завадський, Г. Назарова, В. Поребійніс, А.В. Світлична та ін.

Оскільки ОСУ являє собою комплексне утворення організаційного, соціального, економічного, господарського, правового та інших напрямів, сьогодні

можна говорити про системний підхід щодо її удосконалення [4, с. 141].

Вважаємо, що за умов світових коопераційних процесів сучасні ОСУ мають бути представлені великотоварними системами кластерного типу. Процес побудови оптимальної ОСУ для товариства визначається певними особливостями, порівняно з іншими організаційно-правовими формами господарювання. Відповідно до Господарського кодексу України підприємство є самостійним господарюючим суб'єктом, який здійснює виробничу, комерційну та іншу діяльність з метою одержання прибутку на основі приватної власності на засоби виробництва, яка ґрунтується на поєднанні прав власника та самоуправління трудового колективу [3]. Для товариств сьогодні важливо розробити таку організаційну модель ОСУ, яка б забезпечувала реалізацію принципів комерційного розрахунку на мікрорівні, матеріальної зацікавленості та відповідальності виробничих колективів, максимальної самоокупності капіталу, землі та праці.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в обґрунтуванні заходів з удосконалення структури управління СТЗОВ «Гарант» на основі реалізації кластерної моделі виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. На оптимізацію ОСУ впливають такі основні фактори: географічне положення; організаційно-економічні умови; спеціалізація; площа сільськогосподарських угідь; розмір основних та оборотних засобів виробни-

цтва; рівень механізації; чисельність і кваліфікація персоналу та ін. [5, с. 56].

Для аналізу ефективності існуючої ОСУ підприємства проведемо оцінку розвитку досліджуваного підприємства, а саме розглянемо основні показники виробничо-фінансової діяльності (табл. 1).

Дослідження показали, що вартість валової продукції у постійних цінах 2010 р. зросла за період дослідження на 48,1%, також збільшилося виробництво валової продукції у постійних цінах 2010 р. на 100 га с. -г. угідь на 34,9%.

Узагальнюючим показником розвитку підприємства є рентабельність реалізації продукції, послуг підприємства. За досліджуваний період спостерігається її зниження з 46,2% у 2012 році до 40,2% у 2014 році.

Аналіз «стратегічного рівня» підприємства – це аналіз, у якому внутрішні характеристики трактуються у порівнянні з параметрами діяльності інших, насамперед процвітаючих підприємств-конкурентів.

Порівняльна характеристика дає змогу виявити ключові, внутрішні фактори конкурентоспроможності, які допомагають підприємству забезпечувати досить тривале своє функціонування та розвиток в умовах несталого, динамічного, нерідко ворожого оточення [1, с. 89].

Основними конкурентами досліджуваного підприємства є наступні підприємства Хмельницької області: СВК «Летава» Чемеровецького району, СТОВ АФ «Нефедівське» Кам'янець-Подільського району, СТзОВ «ВФ «Гуменецьке» Кам'янець-Подільського району, ТОВ «Оболонь Агро» Чемеровецького району.

Проаналізуємо конкурентні позиції досліджуваного підприємства у 2014 році (табл. 2).

Показники таблиці 2 свідчать, що досліджуване СТзОВ «Гарант» Кам'янець-Подільського району Хмельницької області не є підприємством-лідером на ринку рослинницької продукції. Хоча по виробництву ячменю, кукурудзи на зерно, озимого ріпаку та сої воно входить у трійку лідерів. Основним конкурентом на ринку сої та ячменю озимого є підприємство-лідер на ринку ТОВ «Оболонь Агро» Чемеровецького району.

Проаналізуємо ринкові можливості СТзОВ «Гарант» Кам'янець-Подільського району Хмельницької області, тобто визначимо його частку ринку, це дасть нам змогу з'ясувати, наскільки вигідним є становище даного підприємства на ринку (табл. 3).

Показники таблиці 3 свідчать, що протягом 2011–2013 рр. підприємство зменшило виробництво зерна і відповідно частка ринку в межах району зменшилася з 2,0 до 1,0%. Частка ринку підприємства

Таблиця 1

Основні показники розвитку підприємства*

Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р. у % до 2012 р.
Вартість валової продукції у постійних цінах 2010 р., тис. грн	5601,1	7551,6	8295,4	148,1
Виробництво валової продукції у постійних цінах 2010 р. на 100 га с. -г. угідь, тис. грн	520,5	701,5	701,9	134,9
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн	9369,1	8191,2	13648,4	145,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	5455,9	6524,6	8371,3	153,4
Валовий прибуток (збиток), тис. грн	3913,2	1666,6	5277,1	134,9
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	3581,2	1153,8	4499,3	125,6
Рівень рентабельності, %	46,2	9,4	40,2	*

* Розраховано автором на основі даних річних звітів СТзОВ «Гарант» Кам'янець-Подільського району Хмельницької області

Таблиця 2

Рейтинг конкурентних можливостей (2014 р.)*

Види продукції	Реалізовано продукції, ц / рейтинг				
	ТОВ «Оболонь Агро»	СВК «Летава»	СТзОВ «Гарант»	СТОВ АФ «Нефедівське»	СТзОВ «ВФ «Гуменецьке»
Зернові та зернобобові – всього	320242/1	72910/2	17669/3	10779/4	5878/5
з них: пшениця озима	71749/1	29011/2	11279/4	4823/5	18125/3
кукурудза на зерно	56217/1	18097/3	2654/4	521/5	38612/2
ячмінь озимий	92084/1	-	3353/2	335/3	-
ярий ячмінь	84921/1	22660/2	383/5	4243/3	2052/4
Ріпак озимий	45528/1	8990/2	4399/4	-	6402/3
Соя	37272/1	2585/4	15423/2	-	12030/3

* Розраховано автором на основі даних річних звітів ТОВ «Оболонь Агро» Чемеровецького району, СВК «Летава» Чемеровецького району, СТзОВ «Гарант» Кам'янець-Подільського району, СТОВ АФ «Нефедівське» Кам'янець-Подільського району, СТзОВ «ВФ «Гуменецьке» Кам'янець-Подільського району Хмельницької області

Таблиця 3

Частка ринку підприємства в межах Кам'янець-Подільського району

Роки	Зернові			Соняшник		
	Вироблено с. -г. продукції господарствами району, тис. т	Вироблено с. -г. продукції господарством, тис. т	Частка ринку, %	Вироблено с. -г. продукції господарствами району, тис. т	Вироблено с. -г. продукції господарством, тис. т	Частка ринку, %
2011	138,9	2,8	2,0	9,4	0,5	5,3
2012	155,6	2,4	1,5	6,1	0,01	0,2
2013	199,7	2,1	1,0	10,4	0,02	0,2

Джерело: [48; 49; 50], річні звіти СТзОВ «Гарант» Кам'янець-Подільського району Хмельницької області за 2011–2013 рр.

у виробництві сояшнику також зменшилася відповідно з 5,3 до 0,2%. так як воно скоротило виробництво даної культури.

Чисельність персоналу СТЗОВ «Гарант» Кам'янець-Подільського району Хмельницької області у 2014 р. складала 30 працівників. Зараз напрям спеціалізації господарства визначається як вирощування зернових і технічних культур, а також насіння для цих культур. Підприємство в останні роки є прибутковим, однак у динаміці маємо значне коливання маси прибутку. Загальний індекс ефективності управлінської праці протягом останніх п'яти років складає 0,75, що свідчить про нераціональне використання ресурсного потенціалу господарства і необхідність заходів з удосконалення структури управління.

Аналіз складових ОСУ досліджуваного підприємства дозволив визначити такі показники управлінської моделі: рівень централізації управлінських функцій складає 57%, а коефіцієнт регламентації 79%. Варто також відзначити, що фронт контролю перевищує оптимальні норми для керівників вищої і низової ланок. І первинні виробничі підрозділи потребують оптимізації їх розмірів і удосконалення цільових програм.

Серед позитивних процесів необхідно зазначити, що у СТЗОВ «Гарант» високий рівень механізації і автоматизації виробничих процесів у рослинництві, створив передумови для концентрації посівів, удосконалення технології і організації виробництва продуктів рослинництва, скорочення кількості однорід-

них господарських підрозділів і одночасно викликав потребу в децентралізації управління виробництвом.

У результаті проведеного комплексного аналізу ОСУ для СТЗОВ «Гарант» пропонується запровадити кластерну організаційну модель структури управління із спеціалізованими первинними структурними підрозділами, в основі яких мають бути впроваджені госпрозрахункові відносини на принципах комерційного розрахунку.

У результаті оптимізації ОСУ планується створити територіально виробничі комплекси, всередині яких побудувати цехи основного і допоміжного виробництва на основі оптимального поєднання спеціалізації та концентрації виробництва. За цих умов проводиться розмежування функцій організаційно-технологічного керівництва (за галузями) і адміністративно-територіального управління (за населеними пунктами). Керуючий відділом здійснює переважно функції загально-адміністративного керівництва, господарського та побутового обслуговування, а начальники цехів безпосередньо займаються організацією виробництва за технологічними процесами.

З перетворенням галузевих цехів у госпрозрахункові галузеві колективи на орендній основі всі підсистеми господарства наповнюються економічною самостійністю. І при цьому на основі технологічних карт на виробничі процеси, необхідно розробити госпрозрахункові завдання між виробничим колективом і керівництвом господарства. Для того щоб перенести товарно-грошові відносини на мікрорівень і забез-

печити максимальну зацікавленість колективів, необхідно запровадити інноваційну систему фінансового менеджменту. Потрібно регламентувати функціональні завдання бухгалтерської служби з паланням консультативних послуг госпрозрахунковим підрозділам. За цих умов великого значення набуває питання впровадження елементів інформаційного консалтингу та контролінгу, що допоможе підприємству оперативно і гнучко реагувати на зміни внутрішнього середовища і формувати економічно обґрунтовану стратегічну політику розвитку.

У даній ОСУ планується оптимізувати фронт контролю керівників, довівши рівень централізації до 40% за рахунок перерозподілу адміністративних повноважень і впровадження економічної самостійності виробничих підрозділів. Запропонована ОСУ буде відноситись до адаптивного типу з орієнтацією на конкретного споживача. В її основі діятимуть принципи глибокої спеціалізації та кооперації праці. За рівнем самостійності виробничих одиниць її можна віднести до адаптивної моделі, адже в ній будуть створені об'єктивні передумови для організації комерційного розрахунку в системі єдиного виробничо-господарського комплексу.

Формування на базі СТЗОВ «Гарант» територіально-галузевого науково-виробничого кластеру, який передбачає концентрацію та спеціалізацію діяльності підприємства з формуванням на території

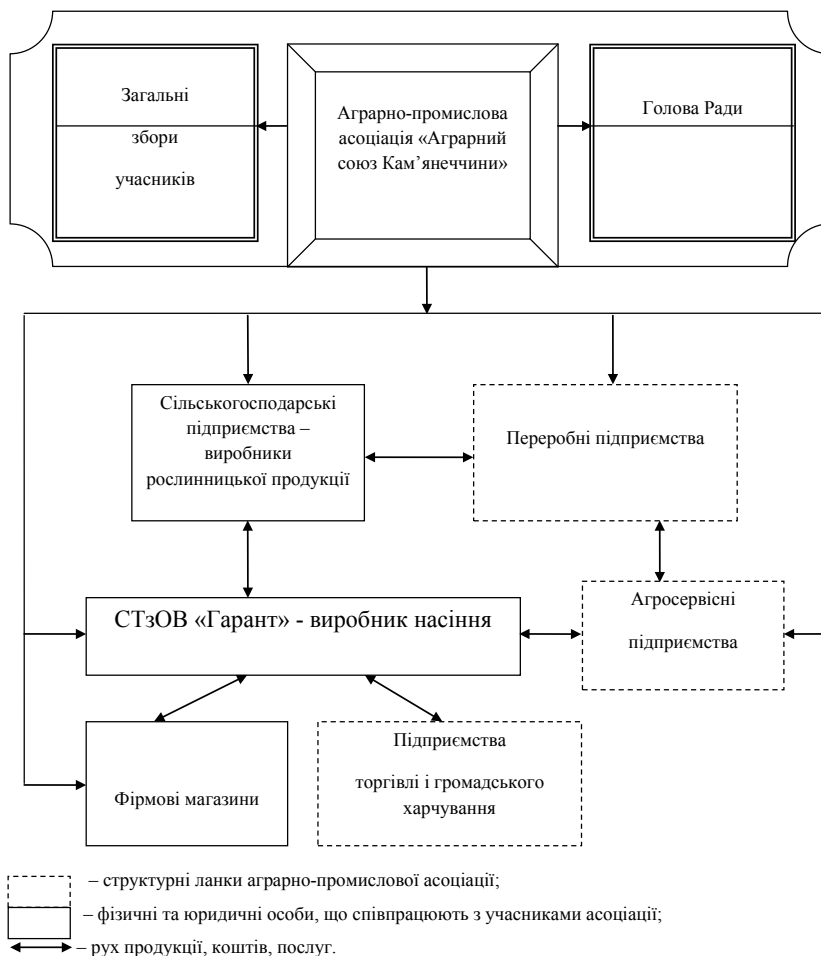

Рис. 1. Організаційна структура аграрно-промислової асоціації з виробництва, переробки та реалізації рослинницької продукції

Джерело: власна розробка автора

замкнених циклів: «виробництво – зберігання переробка – реалізація продукції» на засадах інтеграції з використанням механізмів корпоративності та кооперації для отримання конкурентоспроможної продукції. Реалізація проекту оптимізації її структури управління для СТЗОВ «Гарант» може включати такі етапи: внутрішньогосподарське кооперування виробництва, впровадження прогресивних форм організації і оплати праці; розвиток ринкових відносин і створення ефективного механізму господарювання, впровадження матричної структури управління; уточнення чисельності працівників за функціями управління, перерозподіл функціональних обов'язків, прав і відповідальності між персоналом управління і закріплення їх у положеннях і посадових інструкціях; розробка нової схеми потоку інформації, зміна руху інформації та інших ресурсів; підбір і навчання кадрів для роботи в нових умовах.

Найбільш характерними рисами удосконаленої структури управління у СТЗОВ «Гарант» є глибока автономізація і децентралізація структурних одиниць; широка економічна самостійність; велика зацікавленість працівників у кінцевих результатах своєї праці. І поряд з організаційними наслідками корекція структури викличе також і економічні наслідки: будуть створені умови для підвищення продуктивності виробництва, високої відповідальності керівників і рядових виконавців, мінімізації адміністративних витрат на всіх стадіях виробництва та реалізації, створення передумов для інноваційних процесів, підвищення рівня рентабельності господарської діяльності. І при реалізації даної моделі планується зберегти дане підприємство як цілісну соціально-економічну систему великотоварного виробництва.

У даний час у АПК спостерігаються значні диспропорції між потужностями переробних підприємств і наявними сировинними ресурсами, що супроводжується нестачею обігових коштів і неможливістю оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств. У зв'язку з цим виникає необхідність щодо подальшого підвищення ефективності виробництва як сільськогосподарськими виробниками, так і переробними підприємствами, збільшення обсягів виробництва продукції рослинництва та удосконалення економічних відносин між усіма ланками підкомплексу [8, с. 45].

За сучасних умов розвитку ринкових відносин ефективним напрямом удосконалення зв'язків у господарській діяльності підприємств, що виробляють рослинницьку продукцію і переробних підприємств з метою більш раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, вивчення кон'юнктури ринку є створення інтеграційних формувань, зокрема у формі асоціацій. При такому об'єднанні зберігається господарська самостійність та права юридичної особи всіх його учасників [9, с. 139].

Для ефективного функціонування агропромислової структури необхідно враховувати інтереси всіх учасників інтеграції, і, насамперед, її основної структурної складової – безпосередніх виробників продукції рослинництва. Тому нами запропоновано створити асоціацію «Аграрний союз Кам'янецьчини», до складу якої ввійдуть п'ять сільськогосподарських підприємств – виробників рослинницької продукції (ФГ «Колос – АГРО» (с. Оринин), ФСГ «КВАЗАР – ХХІ» (с. Оринин), ФСГ «ЕКОЛАН – ПЛЮС» (с. Оринин), ФСГ «Відродження» (с. Теклівка), СТЗОВ «Гарант» (с. Оринин) та переробні підприємства Кам'янець-Подільського району Хмельницької області.

Основними цілями асоціації є:

- сприяння розвитку виробництва рослинницької продукції та формування сприятливих умов для здійснення цієї діяльності в районі;

- підтримка сільськогосподарських і переробних підприємств, що входять в асоціацію щодо розвитку виробництва й реалізації товарів на рівні, що відповідає їхнім спільним інтересам та інтересам споживачів; збільшенню конкурентоспроможності рослинницької продукції; покращенню їх якості відповідно до рекомендацій щодо впровадження високоефективних технологій переробки сировини і сучасної техніки;

- представлення діяльності та захист спільних інтересів членів асоціації на ринках області та країни;

- розвиток міжрегіональних зв'язків та інтеграція сільськогосподарських господарств і переробних підприємств Кам'янець-Подільського району в єдину систему.

Схематично організаційна структура районної аграрно-промислової асоціації з виробництва, переробки та реалізації рослинницької продукції відображена на рисунку 1.

Економічні відносини сільськогосподарських і переробних підприємств повинні будуватись на принципах взаємної матеріальної зацікавленості та відповідальності за результати спільної діяльності, розподілу доходів у залежності від індивідуального внеску кожного господарюючого суб'єкта в кінцевий результат роботи інтеграційного формування. Налагодження постійних виробничих зв'язків і створення взаємовигідних умов здійснення господарської діяльності дасть змогу збалансувати попит на сировину з подальшими можливостями її переробки, що у кінцевому підсумку сформує ефективний механізм реалізації інтересів усіх учасників об'єднання.

Перевагами такої узгодженості економічних інтересів для переробних підприємств є гарантування ритмічного придбання сировини, підвищення конкурентоспроможності та якості продукції, оновлення матеріально-технічних і технологічних засобів виробництва, організація власної фірмової торгівлі, що виступає одним із чинників зниження ціни і підвищення попиту на продукцію.

Також взаємна довіра сільськогосподарських товаровиробників і переробної сфери сприяє співпраці з банківськими структурами та інвесторами, завдяки чому відкриваються можливості отримання кредитів та надходження інвестицій. Зокрема, інтеграція вищевказаних господарюючих суб'єктів дасть змогу торговим підприємствам своєчасно отримувати продукцію, яка користується попитом у споживачів, тобто збільшити обсяги її реалізації і, як результат, – отримати більший прибуток за рахунок торгової націнки.

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна зробити такі висновки. Розвиток інтегрованих формувань сприяє поглибленню концентрації та спеціалізації підприємств, що забезпечує скорочення кількості посередників у процесі просування продукції рослинництва від виробника до споживача. При цьому важливу роль відіграє порядок раціонального розподілу прибутку між всіма учасниками об'єднання. Основною правовою формою, що регулює діяльність інтегрованих структур, є господарські договори. На договірній основі створюються і розвиваються постійно діючі організаційно-виробничо-технологічні зв'язки, відбувається регулювання фінансово-економічних відносин учасників інтеграції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Виханський О.С. Менеджмент: учебник. – 3-е изд. / О.С. Виханський, А.И. Наумов. – М.: Гардарики, 1998. – 528 с.

2. Гительман Л.Д. Преобразующий менеджмент: Лидерам реорганизации и консультантам по управлению: учеб. пособие / Л.Д. Гительман. – М.: Дело, 1999. – 496 с.
3. Господарський кодекс // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.
4. Дафт Р. Менеджмент: Пер. с англ. / Р. Дафт. – СПб.: Питер, 2000. – 832 с.
5. Довідник з управління сільськогосподарським виробництвом в умовах АПК / Л.Д. Залевський, Й.С. Завадський, М.О. Кононов та ін.; За ред. Л.Д. Залевського. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Урожай, 2004. – 240 с.
6. Завадський Й.С. Удосконалення структури управління сільськогосподарських підприємств / Йосип Станіславович Завадський. – К.: Вища школа, 1976. – 48 с.
7. Назарова Г.В. Організаційні структури управління корпораціями: наукове видання / Галина Валентинівна Назарова. – Харків: ХДЕУ, 2004. – 408 с.
8. Перебийніс В.І. Структура управління як фактор ефективності менеджменту / В.І. Перебийніс // Вісник ХНАУ. Серія економіка і природокористування. – 2004. – № 7. – С. 45-48.
9. Перебийніс В.І. Трансформація організаційної структури та структури управління підприємств в контексті організаційного розвитку / В.І. Перебийніс, А.В. Світлична // Економічний вісник університету: збірник наукових праць вчених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – Вип. 7. – С. 139-144.
10. Сучасний менеджмент у питаннях та відповідях / [Г.Є. Мошек, Л.А. Гомба, Н.Г. Казмерчук, Ю.А. Поканевич]. – К.: Київ. держ. торг.-екон. ун-т, 1999. – 369 с.

УДК 658.622.012

Бондаренко Л.А.
асистент кафедри економіки підприємства
Національного гірничого університету

ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКСПЛУАТАЦІЇ КАР'ЄРНИХ АВТОСАМОСКИДІВ ЗА ДОСВІДОМ ТРАНСПОРТУВАННЯ ГІРСЬКИХ ПОРІД

Визначена техніко-економічна ефективність транспортування гірських порід автосамоскидами за досвідом їх експлуатації в умовах гірничих робіт на кар'єрах. Порівняно показники застосування різних моделей вітчизняних та зарубіжних автосамоскидів з огляду на співвідношення їхніх технічних характеристик. Запропоновано економічну оцінку рухомого складу на основі питомих показників, які віддзеркалюють співвідношення витрати палива, вантажопідйомності та потужності двигуна самоскида.

Ключові слова: кар'єрні автосамоскиди, технічні характеристики, транспортування гірських порід, продуктивність, собівартість, дефектність автомобільної продукції.

Бондаренко Л.А. СРАВНИТЕЛЬНАЯ ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭКСПЛУАТАЦИИ КАРЬЕРНЫХ АВТОСАМОСВАЛОВ ПО ОПЫТУ ТРАНСПОРТИРОВАНИЯ ГОРНЫХ ПОРОД

Определена технико-экономическая эффективность транспортирования горных пород автосамосвалами по опыту их эксплуатации в условиях горных работ на карьерах. Сравнены показатели применения разных моделей отечественных и зарубежных самосвалов, исходя из соотношения их технических характеристик. Предложена экономическая оценка подвижного состава на основе удельных показателей, которые отражают соотношение между расходом топлива, грузоподъемностью и мощностью двигателя самосвала.

Ключевые слова: карьерные автосамосвалы, технические характеристики, транспортирование горных пород, производительность, себестоимость, дефектность автомобильной продукции.

Bondarenko L.A. COMPARATIVE ASSESSMENT OF EFFICIENCY OF OPERATION OF CAREER DUMP TRUCKS BY EXPERIENCE OF TRANSPORTATION OF ROCKS

Technical and economic efficiency of transportation of rocks by dump trucks is determined by experience of their operation in the conditions of mining operations on pits. Indicators of application different models of domestic and foreign dump trucks, proceeding from a ratio of their technical characteristics are compared. The economic assessment of a rolling stock on the basis of specific indicators which reflect a ratio between fuel consumption, the loading capacity and engine capacity of the dump truck is offered.

Keywords: career dump trucks, technical characteristics, transportation of rocks, productivity, prime cost, deficiency of automobile production.

Постановка проблеми. Гірничодобувна промисловість, що характеризується значними обсягами виробництва та витрат на видобування й перероблення корисних копалин, відіграє важливу роль в економіці України. Найпоширенішим видом транспорту на відкритих гірничих розробках є автомобільний, який застосовує автосамоскиди вантажопідйомністю від 15 до 400 тонн, що мають різну адаптованість до геологічних та гірничотехнічних умов транспортування руди і розкритих порід. Тому порівняльна оцінка та вибір конкурентоспроможних автосамоскидів, які відповідатимуть умовам транспортування гірських порід на кар'єрах згідно з вимогами гірничодобувних підприємств, є нагальним науково-практичним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні теоретичні й науково-практичні рішення питань

з удосконалення економічних методів оцінки та підтримання якості автомобільної продукції викладені в багатьох наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених. Нижче розглянуто деякі праці стосовно ефективності експлуатації кар'єрних самоскидів.

У статті [1] досліджено залежність продуктивності самоскиду від техніко-експлуатаційних характеристик шляхом контролю ваги вантажу як одного з напрямів інтенсифікації використання рухомого складу. Важливішими показниками, що характеризують ступінь використання самоскидів, визначено вантажопідйомність, коефіцієнти її використання та пробігу, час простою, технічна швидкість руху. На думку авторів цієї роботи, шляхи підвищення продуктивності складаються з можливостей покращення експлуатаційних показників.

Продуктивність кар'єрних самоскидів насамперед залежить від швидкості їхнього руху та й вантажо-